

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.06.2002
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	13.07.2002
Avaldamismärge:	

Töö- ja puhkeaja seadus

Vastu võetud 24.01.2001

[RT I 2001, 17, 78](#)

jõustumine 01.01.2002, osaliselt 1. 09. 2002.

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
18.12.2001	RT I 2001, 102, 675	01.01.2002, osaliselt 1. 09. 2002

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse reguleerimisala

(1) Käesolev seadus sätestab töölepingu alusel töötavate isikute ja avalike teenistujate (edaspidi *töötaja*) töö- ja puhkeaja kestuse ning korralduse alused.

(2) Käesolevat seadust ei kohaldata töötajatele, kelle töö- ja puhkeaeg on reguleeritud muu seadusega.

(3) Käesoleva seaduse paragrahvid 7-9, 11-16 ja 19-21 võib jätta kohaldamata töötajate suhtes, kes:

1) omavad iseseisvat otsustuspädevust ning vastavalt töölepingule või ametiasutuse põhimäärusele määratlevad ise oma tööaja, kusjuures nende tööaega ei määratleta otseselt ega kaudselt tööandja ühepoolse otsuse või poolte kokkuleppega;

2) viivad kiriklikes ühendustes läbi usulisi talitusi ja teenistusi.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 loetletud isikutele kohaldatakse tööohutuse ja töötervishoiu üldisi nõudeid.

(5) Tööandja peab käesoleva paragrahvi lõikes 3 toodud töötajate kohta eraldi arvestust.

§ 2. Mõisted

(1) Tööaeg on seaduse, muu õigusakti, kollektiiv- või töölepingu või poolte kokkuleppega määratud aeg, mille kestel töötaja on kohustatud täitma oma tööülesandeid, alludes tööandja juhtimisele ja kontrollile.

(2) Puhkeaeg on aeg, mis ei ole tööaeg.

(3) Tööajanorm on seaduse, muu õigusakti, kollektiiv- või töölepinguga määratud töötundide arv mingis kalendriajavahemikus (päev, nädal, kuu või muu ajavahemik).

(4) Tööpäev on ajavahemik ööpäevas, mil töötaja on kohustatud täitma oma tööülesandeid.

(5) Töövahetus on ajavahemik, mil töötaja on kohustatud täitma oma tööülesandeid vahetustega töö. Töövahetus võib alata ühel ja lõppeda teisel ööpäeval.

(6) Töönädal on ajavahemik nädalas, mil töötaja on kohustatud täitma oma tööülesandeid.

§ 3. Tööaja lühendamine ja puhkeaja pikendamine

Töötajale seaduse või muu õigusaktiga kehtestatud tööaega võib lühendada ja puhkeajaga pikendada kollektiiv- või töölepinguga või tööandja ühepoolse otsusega, kui sellega ei kaasne palga vähenemine ega muude palgatingimuste halvenemine.

2. peatükk TÖÖAJA KESTUS

§ 4. Tööaja üldine riiklik norm

- (1) Töötaja tööaja üldine riiklik norm on 8 tundi päevas ehk 40 tundi nädalas.
- (2) Tööaja summeeritud arvestuse korral lähtutakse tööaja arvestamisel tööaja üldisest riiklikust normist.

§ 5. Lühendatud tööaeg

- (1) Lühendatud tööaeg on:
  - 1) 13-14-aastasel töötajal - 4 tundi päevas ehk 20 tundi nädalas;
  - 2) 15-aastasel töötajal - 6 tundi päevas ehk 30 tundi nädalas;
  - 3) 16-17-aastasel töötajal - 7 tundi päevas ehk 35 tundi nädalas;
  - 4) töötajatel, kes töötavad allmaatöödel, tervistkahjustavatel ja eriseloomuga töödel - kuni 7 tundi päevas ehk kuni 35 tundi nädalas;
  - 5) koolide ja muude lasteasutuste õpetajatel, kasvatajatel ja teistel õppe- ja kasvatusalal töötavatel isikutel - kuni 7 tundi päevas ehk kuni 35 tundi nädalas.
- (2) 13-14-aastast töötajat võib tööle rakendada ainult koolivaheajal või osalemise korral etendusasutuste loominguilises tegevuses.
- (3) 13-17-aastast töötajat võib tööle rakendada, arvestades käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1-3 ja lõikes 2 toodud tööajapiiranguid tingimusel, et töö ei kahjusta töötaja tervist, arengut ega takista osalemist õppetöös.
- (4) Allmaatööl, tervistkahjustaval ja eriseloomuga tööl lühendatakse töötajate tööaega, kui nad töötavad neis tingimustes vähemalt 30 tundi nädalas.
- (5) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 4 nimetatud allmaatööde, tervistkahjustavate ja eriseloomuga tööde ja punktis 5 nimetatud ametikohtade loetelu ning lühendatud tööaja kestuse kehtestab Vabariigi Valitsus.

§ 6. Osaline tööaeg

Osaline tööaeg on tööandja juures kehtestatud tööajanormist lühem tööaeg, mida rakendatakse töötaja ja tööandja kokkuleppel.

§ 7. Ületunnitöö

- (1) Ületunnitöö on töötamine üle kokkulepitud tööajanormi.
- (2) Tööaja summeeritud arvestuse korral on ületunnitööks arvestusperioodi töötundide üldarvu ületavad töötunnid.
- (3) Ületunnitööd võib teha poolte kokkuleppel, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud juhul. Kokkuleppele mittejõudmine ei tohi kahjustada otseselt ega kaudselt töötaja olukorda.
- (4) Vääramatü jõu korral on töötaja kohustatud täitma tööandja korraldust teha ületunnitööd, kui selline töö on ajutine ja tuleb teha viivitamata.
- (5) Vahetustöötaja tööle ilmutama jäämise korral, kui töös ei või tekkida vaheaega, on töötaja kohustatud teatama sellest tööandjale ja jätkama tööd kui ületunnitööd, kuid mitte kauem kui neli tundi.
- (6) Tööandja on kohustatud pidama ületunnitöö arvestust iga töötaja ja iga ületunnitöö juhu kohta eraldi.

§ 8. Ületunnitöö piiramine

- (1) Ületunnitööle on keelatud rakendada:
  - 1) rasedat;
  - 2) alaealist;
  - 3) töötajat, kellele see on keelatud arsti otsusega.
- (2) Isikut, kes kasvatab alla 12-aastast või puudega last või hooldab täielikult töövõimetut isikut, võib rakendada ületunnitööle üksnes tema nõusolekul, välja arvatud käesoleva seaduse § 7 lõikes 4 ettenähtud juhul.

§ 9. Ületunnitöö piirnormid

- (1) Koos ületunnitööga ei või tööaeg nädalas ületada keskmiselt 48 tundi neljakuulise arvestusperioodi jooksul.

(2) Töötajat ei ole lubatud rakendada ületunnitööle üle nelja tunni päevas. Vahetuse kestus koos ületunnitööga ei tohi ületada 12 tundi.

(3) Ületunnitöö piirnorme ei rakendata vääramatust jõust tingitud vajaduse korral. Piirnorme võib ületada:

- 1) loodusõnnetuse või tootmisavarii ennetamiseks või nende tagajärgede kiireks kõrvaldamiseks;
- 2) õnnetusjuhtumi, tööseisaku, tööandja asjade hävimise või riknemise ärahoidmiseks;
- 3) ajutiselt äraoleva töötaja asendamiseks käesoleva lõike punktides 1 ja 2 ettenähtud juhtudel;
- 4) käesoleva paragrahvi lõikes 4 ettenähtud juhtudel.

(4) Töötajat võib tema nõusolekul rakendada täiendavalt ületunnitööle 200 tunni ulatuses aastas järgmistel tingimustel:

- 1) tööandja ei nõua töötajatelt vastavate kokkulepete sõlmimist ja täiendavast ületunnitööst keeldumine ei kahjusta otseselt ega kaudselt töötaja olukorda;
- 2) täiendava ületunnitöö tegemine ei tekita üleväsimust ega kahjusta töötaja tervist;
- 3) tööandja peab sellise töö tegijate üle eraldi arvestust ja esitab vastava arvestuse tööandja asukoha (elukoha) tööinspektorile ning töötajaid esindavale organisatsioonile nende nõudmisel;
- 4) töötajal on õigus keelduda täiendava ületunnitöö tegemisest ning tööandja asukoha (elukoha) tööinspektoril on õigus täiendavat ületunnitööd keelata või piirata, kui käesoleva lõike punktides 1-3 loetletud tingimusi või üldiseid tööohutuse ja tervishoiu nõudeid ei täideta.

§ 10. Valveaeg

(1) Valveaeg on osa puhkeajast, mil töötaja peab olema tööandjale kättesaadav erakorraliste tööülesannete täitmiseks.

(2) Valveaja võib kehtestada lisaks tööaja üldisele kestusele, kui see on vajalik ettenägematute ja edasilükkamatute tööde tegemiseks.

(3) Valveaja kestus on kuni 30 tundi kuus. Neid tunde ei arvata tööaja hulka ning nende eest maksab tööandja lisatasu.

(4) Valveaja kestus, rakendamise kord ja lisatasu suurus määratakse kollektiiv- või töölepinguga.

§ 11. Töötamine õhtusel ja ööajal

(1) Õhtune aeg on ajavahemik kella 18.00-st - 22.00-ni, ööaeg on ajavahemik kella 22.00-st - 6.00-ni.

(2) Õhtusel ajal on keelatud tööle rakendada 13-14-aastast töötajat.

(3) Ööajal on keelatud tööle rakendada:

- 1) rasedat;
- 2) alaealist;
- 3) töötajat, kellele see on keelatud arsti otsusega.

(4) Isikut, kes kasvatab alla 12-aastast või puudega last või hooldab täielikult töövõimetut isikut, võib rakendada tööle ööajal üksnes tema nõusolekul.

(5) Üldise tööaja rakendamisel lühendatakse vahetuse kestust ööajal ühe tunni võrra. Vahetuse kestuse lühendamisel väheneb vastavalt ka tööajanorm. Õise vahetuse kestus võrdsustatakse päevasega, kui see on vältimatu tootmistingimuste tõttu.

(6) 13-14-aastast töötajat võib õhtusel ajal ja 13-17-aastast töötajat ööajal kuni kella 23.00-ni tööle rakendada tööandja asukoha (elukoha) tööinspektori loal juhul, kui töötaja osaleb etendusasutuse loominguilises tegevuses tingimusel, et nimetatud töö ei kahjusta töötaja tervist, arengut ega takista osalemist õppetöös.

3. peatükk TÖÖAJA KORRALDUS JA ARVESTAMINE

§ 12. Tööajakorraldus

Tööajakorralduse, see on tööaja alguse ja lõpu, puhkamiseks ja einetamiseks antava aja, samuti muud tööpäevasisesed vaheajad ning ühest vahetusest teise ülemineku aeg ja kord määratakse kindlaks töösisekorraeeskirjade või ametiasutuse sisekorraeeskirjaga, vahetuste ajakava, kollektiiv- või töölepinguga.

§ 13. Igapäevase tööaja jaotamine osadeks

Töödel, kus see on vajalik töö iseloomu tõttu, võib kollektiivlepinguga või kokkuleppel töötajaga jagada igapäevase tööaja osadeks, kusjuures vaheaeg võib ületada käesoleva seaduse § 16 lõikes 2 ettenähtud vaheaja kestust.

§ 14. Tööajaarvestus

- (1) Tööandja on kohustatud pidama kõigi töötajate tööaja arvestust.
- (2) Ajavahemik, mille jooksul täidetakse seaduse, muu õigusakti, töö- või kollektiivlepinguga määratud tööajanormi, lepitakse kokku töösisekorraeeskirjades või ametiasutuse sisekorraeeskirjas, kollektiiv- või töölepingus.
- (3) Kui tööajanormi täidetakse tööpäevast pikema ajavahemiku jooksul, kohaldatakse tööaja summeeritud arvestust.
- (4) Kui arvestusperioodiks on neljast kuust pikem ajavahemik, on tööandja kohustatud tööaja summeerimise tingimused kooskõlastama oma asukoha (elukoha) tööinspektoriga.
- (5) Tööaja summeeritud arvestuse korral on tööandja kohustatud koostama tööajakava kogu arvestusperioodi või vähemalt iga kalendrikuu kohta ning tegema selle töötajatele teatavaks hiljemalt viis päeva enne arvestusperioodi või kalendrikuu algust.

§ 15. Igapäevase tööaja kestus summeeritud tööaja arvestuse korral

- (1) Summeeritud tööaja arvestuse korral võib vahetus kesta kuni 12 tundi.
- (2) Summeeritud tööaja arvestuse korral võib igapäevane tööaeg kesta:
  - 1) 13-14-aastastel töötajatel - kuni 5 tundi;
  - 2) 15-aastastel töötajatel - kuni 7 tundi;
  - 3) 16-17-aastastel töötajatel - kuni 8 tundi.
- (3) Tööandja asukoha (elukoha) tööinspektori nõusolekul võib kohaldada käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud suurema töötundide arvuga vahetust.

4. peatükk PUHKEAEG

§ 16. Vaheaeg puhkamiseks ja einetamiseks

- (1) Tööandja on kohustatud töötajale andma vaheaja puhkamiseks ja einetamiseks pärast neli tundi kestnud töötamist, kui kollektiivlepingus ei ole sätestatud teisiti.
- (2) Vaheaeg puhkamiseks ja einetamiseks kestab 30 minutist kuni 1 tunnini.
- (3) Puhkamiseks ja einetamiseks ettenähtud vaheajal on töötajal õigus tööandja territooriumilt lahkuda. Kollektiiv- või töölepingus võib teisiti kokku leppida juhul, kui tööandja territooriumil on tagatud tingimused toitlustamiseks ja puhkamiseks.
- (4) Töödel, kus töö iseloomu tõttu pole võimalik anda vaheaega puhkamiseks ja einetamiseks, luuakse töötajale võimalus einetada tööajal. Einetamise aeg arvatakse tööaja hulka.

§ 17. Vaba aeg sünnituseelseks läbivaatuseks

Tööandja on kohustatud andma rasedale arsti otsuses näidatud ajal vaba aega sünnituseelseks läbivaatuseks, mis arvatakse tööaja hulka.

§ 18. Vaheajad lapse toitmiseks

- (1) Isikule, kes kasvatab alla poolteiseaastast last, antakse peale üldise vaheaja puhkamiseks ja einetamiseks lisavaheaegu lapse toitmiseks.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud lisavaheaeg antakse iga kolme tunni järel kestusega iga kord mitte alla 30 minuti. Kahe või enama kuni poolteiseaastase lapse toitmiseks antava vaheaja kestus peab olema vähemalt üks tund.
- (3) Isiku soovil liidetakse lapse toitmiseks ettenähtud vaheajad puhkamise ning einetamise vaheajaga või lühendatakse tööpäeva vastava ajavahemiku võrra.

(4) Vaheajad lapse toitmiseks arvatakse töötaja hulka ja nende eest säilitatakse keskmine palk riigieelarve vahenditest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sotsiaalministri kehtestatud korras.

§ 19. Muud tööpäevasisesed vaheajad

Seaduse, muu õigusakti, kollektiivlepingu, vahetuste ajakava või töölepinguga võib tööpäeva või vahetuse jooksul lisaks käesoleva seaduse §-des 16, 17 ja 18 kehtestatud vaheaegadele ette näha muid vaheaegu, mis arvatakse töötaja hulka.

§ 20. Igapäevane puhkeaeg

(1) Töötajale antakse igapäevast puhkeajaga vähemalt 11 järjestikust tundi.

(2) Igapäevase puhkeaja kestus on:

- 1) 13-14-aastaselt töötajal - vähemalt 18 järjestikust tundi;
- 2) 15-aastaselt töötajal - vähemalt 16 järjestikust tundi;
- 3) 16-17-aastaselt töötajal - vähemalt 15 järjestikust tundi.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud võib teha erandeid töötaja summeeritud arvestuse korral seaduse või seaduse alusel väljaantud muu õigusakti või kollektiivlepinguga.

§ 21. Iganädalane puhkeaeg

(1) Töötajal on vähemalt kaks puhkepäeva nädalas. Üldised puhkepäevad on laupäev ja pühapäev.

(2) Kui katkestamatu tööprotsessi või elanike teenindamise vajaduse tõttu laupäeval ja pühapäeval töötatakse, antakse puhkepäevad muudel üksteisele järgnevatel nädalapäevadel ja need nähakse ette kollektiiv- või töölepingu või vahetuste ajakavaga.

(3) Töötaja summeeritud arvestuse korral on iganädalase puhkeaja kestus vähemalt 36 järjestikust tundi.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud võib teha erandeid tööandja asukoha (elukoha) tööinspektori nõusolekul, kusjuures iganädalase puhkeaja kestus on vähemalt 24 tundi.

§ 22. Töötaja tööerakendamine puhkepäeval

(1) Töötajat võib puhkepäeval tööle rakendada tema nõusolekul, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 2 ettenähtud juhul.

(2) Töötaja on kohustatud tööandja korraldusel puhkepäeval tööle tulema ajutiste edasilükkamatute tööde tegemiseks vääramatust jõust tingitud vajaduse korral.

(3) Puhkepäeval on keelatud tööle rakendada:

- 1) rasedat;
- 2) alaealist;
- 3) töötajat, kelle selline tööerakendamine on keelatud arsti otsusega.

(4) Isikut, kes kasvatab alla 12-aastaselt või puudega last või hooldab täielikult töövõimetut isikut, võib käesoleva paragrahvi lõikes 2 ettenähtud juhul puhkepäeval tööle rakendada üksnes tema nõusolekul.

§ 23. Puudega lapse vanema, eestkostja ja hooldaja täiendav tasuline puhkepäev

Puudega lapse ühel vanemast, eestkostjal või hooldajal, kellega on sõlmitud sotsiaalhoolekande seaduse (RT I 1995, 21, 323; 1996, 49, 953; 1997, 35, 538; 77, 1309; 2000, 33, 198) § 15 alusel kirjalik perekonnas hooldamise leping, on õigus saada lapse kasvatamiseks üks lisapuhkepäev kuus, mille eest tasutakse keskmise palga alusel riigieelarve vahenditest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sotsiaalministri kehtestatud korras.

§ 24. Doonoriks oleva töötaja töölt äralubamine

Tööandja on kohustatud lubama doonoriks oleva töötaja töölt ära vere andmise päeval.

§ 25. Tööpäeva lühendamine rahvuspühale ja riigipühale eelneval päeval

Uusaastale, Eesti Vabariigi aastapäevale, võidupühale ja esimesele jõulupühale vahetult eelnevat tööpäeva lühendatakse kolme tunni võrra.

§ 26. Töötaja töölerakendamine rahvuspühal ja riigipühal

Tööandjal on õigus töötajat tööle rakendada rahvuspühal ja riigipühal, kui see on vajalik elanike teenindamiseks, katkematu tööprotsessi või ajutiste edasilükkamatute tööde tegemiseks vääramatust jõust tingitud vajaduse korral.

5. peatükk SEADUSE RAKENDAMINE

§ 27. Riiklik järelevalve

(1) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide täitmise üle teostab Tööinspeksioon.

(2) Tööandja asukoha (elukoha) tööinspektoril on õigus teha ettekirjutusi käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide rikkumise korral ja kontrollida ettekirjutuste täitmist. Tööinspektori ettekirjutused on tööandjale täitmiseks kohustuslikud.

(3) Tööandja asukoha (elukoha) tööinspektoril on õigus kohaldada riiklikku sundi seadusega ettenähtud alusel ja ulatuses.

§ 28. Tööinspektori otsuse tegemise tähtaeg

Tööandja asukoha (elukoha) tööinspektor teeb käesolevas seaduses ettenähtud otsused ja teatab nendest taotlejale kirjaliku taotluse esitamisest arvates ühe nädala jooksul.

§ 29. Tööinspektori ettekirjutuse vaidlustamine

(1) Kui tööandja ei nõustu oma asukoha (elukoha) tööinspektori ettekirjutusega, on tal õigus esitada Tööinspeksiooni kohaliku asutuse juhatajale kaebus ettekirjutuse saamisest arvates kümne kalendripäeva jooksul. Kaebuse esitamine ei vabasta kohustusest ettekirjutust täita.

(2) Tööinspeksiooni kohaliku asutuse juhataja vaatab kaebuse läbi ning teeb oma otsuse, kas jätta ettekirjutus jõusse, see muuta või tühistada, kaebuse saamise päevast arvates ühe nädala jooksul. Otsus tehakse kaebuse esitajale teatavaks ning antakse kätte allkirja vastu või saadetakse posti teel väljastusteatega. Kui kaebaja Tööinspeksiooni kohaliku asutuse juhtaja otsusega ei nõustu, võib ta selle vaidlustada halduskohtus.

(3) Kaebuse esitamine halduskohtule ei võta tööandjalt kohustust täita oma asukoha (elukoha) tööinspektori ettekirjutust kuni ettekirjutuse osaliselt või täielikult seadusevastaseks tunnistava halduskohtulahendi jõustumiseni.

§-d 30 . [Käesolevast tekstist välja jäetud]

§ 31. Eesti Vabariigi töölepingu seaduse muutmise

Eesti Vabariigi töölepingu seaduses (RT 1992, 15/16, 241; 1993, 10, 150; RT I 1993, 26, 441; 1995, 14, 170; 16, 228; 1996, 3, 57; 40, 773; 45, 850; 49, 953; 1997, 5/6, 32; 1998, 111, 1829; 1999, 16, 276; 60, 616; 2000, 25, 144; 51, 327; 57, 370; 102, 669) tehakse järgmised muudatused:

- 1) paragrahvid 37, 95 ja 109 tunnistatakse kehtetuks;
- 2) paragrahvi 113 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: "(1) Tööleping lõpetatakse töölevõtmise eeskirjade rikkumise tõttu, kui leping sõlmiti §-de 32, 35 või 36 rikkumisega."

§ 32-34. [Käesolevast tekstist välja jäetud]

§ 35. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2002. aasta 1. jaanuaril, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud säte.

(2) Käesoleva seaduse § 31 jõustub 2002. aasta 1. septembrist järgmiste õppe- ja kasvatusalal töötavate isikute suhtes:

- 1) lasteaed-alkkooli, alkooli, põhikooli, gümnaasiumi (sealhulgas gümnaasiumi, mille juures on põhikooli klasse, ning põhikooli ja gümnaasiumi, mis tegutsevad ühe asutusena) klassiõpetaja, aineõpetaja, logopeed, eripedagoog, kasvataja ja ringijuht;
- 2) kutseõppeasutuse õpetaja;
- 3) huvialakooli õpetaja, treener-õpetaja, metoodik, klaverisaatja, kontsertmeister, ballettmeister, dirigent ja ringijuht.

[RT I 2001, 102, 675- jõust. 01.01.2002]